אף נערה המאורסה יהרג ואל יעבור. פי' הבועל אצל היא מיבעל ולא מיהרג דקרקע עולם היא כדאמר בבן סורר ומורה (סנהדרין עד:) ובריש כתובות (דף ג:) נמי פריך ולידרוש להו דאומה שרי ור"י אומר דשפיר גר' מיהרג דהא דמשמע בבן סורר ומורה ובריש כתובות דאומה שרי היינו היכא שהיא קרקע עולם ולא עבדה מעשה אצל לעשות מעשה כגון שאומר לה שתביא הערוה עליה מיהרג ואל תעשה מעשה דמרומה ילפינן ורומה לא מיחייב למימסר נפשיה אלא כשאומר לו להרוג בדיים אבל אם אומר הגם לזרוק עצמך על המינוק או מיהרג אינו חייב למסור עצמו כדי להציל חבירו דאדרבה איכא למימר מאי חזית דדמיה דחבריה סומק טפי דילמא דמא דידי[5] סומק טפי ומיהו לדידיה אם אומרים לו הגם לתקוע אותך בערוה יהרג ואל יעבור דלא מצי למימר לא עבידנא מעשה דכיון שמוקעין אותו ואין[1] קישוי אלא לדעת כדאמרי' בריש הגא על יבמתו (יבמות עג:) ומה[2] שהוא מתקשה הוי מעשה[3]:

לא אפשר ולא מיכוין כולי עלמא לא פליגי. לישנא קמא גרסה לפרש דכ"ע קאי אחמי ורבא ולא פליגי דשרי היינו לרבי שמעון דרבי יהודה מסר דהא רבא מוקי פלוגתא דרבי יהודה ור' שמעון בלא אפשר ולא מיכוין דבאפשר קאמר דמודה רבי שמעון דאסור ולאחמי לא אפשר ולא מיכוין לכולי עלמא דשרי האי כולי עלמא היינו ר' יהודה ור' שמעון ור"ש דבאחמי לא הדר ונקיט אלא מה שמשנה מלשון ראשון ולהכי לא נקט בדאיכא דאחמי אפשר ומיכוין לכ"ע אסור ומיירי כגון דלא הוי פסיק רישיה דנפסיק רישיה מודה רבי שמעון ולישנא לימר דאפילו בפסיק רישיה שרי הכא ר' שמעון משום דהכא מיירי בגרירה דכלים דליכא אלא איסורא דרבנן שהוא חופר כלאחר יד כדאמר בגמרא מדליקין[4] (שבת כט) דהא בשמעתא מייתי עלה מידי דאורייתא כגון מעילה וכלאים ופסול פרה וא"ל דכל הנהו דמייתי לא הוי פסיק רישיה ולא אפשר כדרכו אלא בגורם גדול דהא שילשול האומנין בקופות מציב לא אפשר והא דאמרינן בכתובות (דף ה:) גבי מהו לבעול בתחלה בשבת דקאמר לר' יהודה דאסור משום דבר שאין מתכוון אע"ג דהוי לא אפשר ולא מיכוין[5] וצריך לומר דהתם הוי קוגיא כרבי ירמיה דבמה מדליקין[6] דאסר לר' יהודה לא אפשר ולא מיכוין אע"ג דאיתותב בממי דאמר דאסר אפילו לר"ש (איתותב) מ"מ בממי דאסר אפילו בגדולים לר' יהודה לא איתותב: **אביי** כרבי יהודה. גרלה דסבר אבי הואיל ואפשר ולא מיכוין אסור ובלא אפשר ולא מיכוין שרי אלמא דאיסור משום דאפשר הוא ומה שהיה בספרים בבמה מדליקין (שבת כט:) ופליגא דעולא דאמר עולא מחלוקת בקטנים אבל בגדולים ד"ה אסור שיטת הוא דבכולי שמעתא שרי טפי לא אפשר מהיכא דאפשר וגדולים היינו לא אפשר אלא גרם ד"ה מותר והיינו כלישנא בתרא דהכא דבלא אפשר ולא מיכוין כ"ע ל"פ דשרי: שאני מינה לא תשמיני[7] ליה כוונה אלא בדאפשר ולא אפשר תליא טעמא הלכך היכא דלא אפשר אע"ג דקא מיכוין לא איכפת ליה לרבי יהודה: ורבא

ושפיכות דמים ע"ז הא דאמרן גילוי עריות ושפיכות דמים דתניא[6] ר' אומר[7] כי כאשר יקום איש על רעהו ורצחו נפש כן הדבר הזה וכי מה ענין רוצח אצל נערה המאורסה[8] הרי זה בא ללמד ונמצא למד מקיש רוצח לנערה המאורסה מה נערה המאורסה ניתן להצילה בנפשו[9] אף רוצח ניתן להצילו בנפשו ונערה המאורסה מרוצח[10] מה רוצח יהרג ואל יעבור אף נערה המאורסה תהרג ואל תעבור[11] ושפיכות דמים גופיה מנלן סברא הוא[12] כי ההוא דאתא לקמיה דרבא א"ל מרי דוראי אמר לי זיל קטליה לפלני ואי לא קטלינא לך א"ל ליקטלוך ולא תיקטול מאי חזית דדמא דידך סומק טפי דילמא דמא דההוא גברא סומק טפי מר בר רב אשי אשכחיה לרבינא דשייף לה לברתיה בגוהרקי דערלה אמר ליה[13] אימור דאמור רבנן בשעת הסכנה שלא בשעת הסכנה מי אמור א"ל האי אישתא צמירתא נמי כשעת הסכנה דמיא איכא דאמרי א"ל[14] מידי דרך הנאה[15] קא עבידנא איתמר הנאה הבאה לו לאדם בעל כרחו אביי אמר מותרת ורבא אמר אסורה אפשר וקא מיכוין לא אפשר וקמיכוין כולי עלמא לא פליגי דאסור[16] לא אפשר ולא מיכוין כולי עלמא לא פליגי דשרי[17] כי פליגי דאפשר ולא מיכוין ואליבא דר' יהודה דאמר[18] דבר שאין מתכוין אסור כולי עלמא לא פליגי דאסור כי פליגי אליבא דר"ש דאמר דבר שאין מתכוין מותר אביי כרבי שמעון ורבא אמר עד כאן לא קא א"ר שמעון אלא היכא דלא אפשר אבל היכא דאפשר לא איכא דאמרי אפשר ולא מיכוין היינו פלוגתייהו דר' יהודה ור' שמעון לא אפשר ולא קא מיכוין כולי עלמא לא פליגי דשרי כי פליגי דלא אפשר וקא מיכוין ואליבא דר' שמעון דאזיל בתר כוונה כולי עלמא לא פליגי דאסור כי פליגי אליבא דר' יהודה דאמר לא שנא מתכוין ולא שנא שאין מתכוין אפשר אסור אביי כרבי יהודה

ושפיכות דמים. כגון אמרו לו הרוג ישראל אחיך ואם לאו יהרגו כולם[2]: מה למדנו מרוצח לנערה המאורסה. והלא פירש בה אונס פטור כדכתיב ולנערה לא תעשה דבר אלא נראה כמי שרוצח בא לנהרגו והכי קאמר כרוצח כן נערה שיהא שוגג כמו שהיה כעס ככהן (ישעיה כד) ולא נאמר והיה העם ככהן: ניתן להצילה. ניתן רשות לרוצח שהוא רודף אחריה שיצילנה ממנו בנפשו של רודף כדכתיב (דברים כב) ואין מושיע לה הא אם יש מושיע אריך להושיעה בכל אשר יכול אפילו בהריגתו אם אין יכול להציל באחד מאבריו יהרגנו[3]: יהרג. אם אמר לו עו"ג הרוג או מיהרג יהרג ואל יעבור עבירה זו: מרי דוראי. מושל עירי: מאי חזית דדמא דידך סומק. כלומר כלום בחמה ליטול על כך אלא מפני שאתה יודע שאין מלוה עומדת בפני פיקוח נפש וסבור אתה שאף זו תדמה מפני פיקוח נפשך אין זו דומה לשאר עבירות דמ"מ יש כאן אבוד נפש והתורה לא התירה לדחות את המצוה אלא מפני חיבת נפשו של ישראל וכאן עבירה נעשית ונפש אבודה מי יאמר שנפשך חביבה לפני המקום יותר משל זה דילמא של זה חביבה טפי עליו ומצאת עבירה נעשית ונפש אבודה: שייף. מושכו: גוהרקי דערלה. בוסר זיתים קטנים משוש רפואה דקסבר מותר להתרפאות בחיטורי הנאה: אישתא צמירתא. חולי שקורין מלנ"י. לחיבת הנאה ויולא שאינו בחיי הנאה: מותרת. אין צריך לפרוש היאנה כדמפרש: הכי גרסינן אפשר וקא מיכוין לא אפשר וקא מיכוין כולי עלמא לא פליגי דאסור. אפשר לו ליבדל וקא מיכוין להתקרב כדי ליהנות כגון ריח של ע"ז או אפילו אי אפשר לו ליבדל ומיהו מתכוין הוא ומביא הוא לו ליהנות: לא אפשר. לו ליבדל ולא קא מיכוין ליהנות דאיכא תרתי להיתר לכ"ע שרי: כי פליגי דאפשר. לו ליבדל ולא נבדל ומיהו לא קא מיכוין: פלוגתא דרבי יהודה ורבי שמעון במסכת שבת (דף כב) בגרירת מטה וכסא וספסל ובמסכת בילה (דף כג:): דלא אפשר. כגון שצריך לאותן כלים ואין יכול להגביהן על כתיפו ואמר סבר בקטנים נמי שרי רבי שמעון אע"פ שאפשר להגביהן על כתיפו והכי אמרינן במסכת שבת[8] ולרבא לא שרי ר' שמעון אלא בגדולים: איכא דאמרי. מודה רבא היכא דלא קא מיכוין אע"ג שאפשר שרי ר' שמעון דבהכי פלוגתייהו דר' יהודה ור' שמעון ובין לאמר ובין לרבא לר' יהודה אסור לרבי שמעון שרי: כולי עלמא. אמר ורבא לא פליגי דשרי ואפי' לרבי יהודה: כי פליגי דלא אפשר וקא מיכוין. ומיהו אליבא דר' שמעון דאמרינא ליה כוונה דאמתיר אפי' בדאפשר הואיל ולא קא מיכוין אלמא אכוונה קפיד היכא דקא מכוין אע"ג דלא אפשר אסור: ה"ג כי פליגי אליבא דר' יהודה דאמר לא שנא מתכוין ולא שנא אין מתכוין אפשר אסור. ולא גרסינן ולא אפשר שרי דהא לא שמעינן ליה דאמר הכי דמי שמעינן ליה הכי היכי פליג רבא למיסר: אביי כר' יהודה. דקסבר כיון דאסר רבי יהודה בדאפשר אע"ג דלא קא מיכוין שמע דלכך היכא דלא אפשר אע"ג דקא מיכוין לא איכפת ליה לרבי יהודה: ורבא

מסורת הש"ס עם הוספות.

ע"ן משפט נר מצוה

לד א מי' פ"ז מהל' רוצח הל' ו ז סמג לאוין קכד:

לה ב מי' פ"ה מהלכות יסודי התורה הל' ז סמג עשין ה עוש"ע י"ד סימן קנו סעיף ז:

לו ג ד מי' שם הלכה ח סמג שם טוש"ע יו"ד מי' קנה סעיף ג [וכ"ה מלגמן כאן ומסקנה ע"ג ס"ב דף שלח:]:

רבינו חננאל

ושפיכות דמים. ע"ז הא דאמרן. עריות ושפיכות דמי' מנא לן כדתניא רבי אומר [כתיב] אין לנערה חטא מות כי כאשר יקום איש על רעהו ורצחו נפש וכי מה למדנו לרצחו מעתה וכי יש לומר אם יקום על רעהו ורצחו אין לו דין מות כמו זו הנערה שכתוב בה אין לנערה חטא מות. אלא הרי זו הנערה באת ללמד לאחרים ונמצאת היא למדה הוקשה זו הנערה לרוצח מה רוצח יהרג ואל יעבור כך נערה המאורסה אם יאמר לה הישמעאלי השמעי לי ואם לאו הנני הורגך תהרג ואל תשמע לו ואם תפסה ותתחזק עליה אין לה חטא מות. ורוצח גופיה שלמדה ממנו הנערה מנא לן דאינו לרוצח ואל יהרוג. סברא [והא] כההוא דאתא קמי' דרבא א"ל אמר לי מרי דוראי זיל קטליה לפלניא ואי לא קטלינא לך וכו': מר בר רב אשי הוה שאיף גרקי דערלה פי' גרגרים של ערלה לברתיה דהוה בה אישתא צמירתא ואמר ליה האי אישתא צמירתא סכנה היא ובמקום סכנה שרי. איכא דאמרי מידי דרך הנאתן קא עבידנא ושלא כדרך הנאתן שרי: איתמר הנאה הבאה לו בעל כרחו כגון שהיה עובר והריח ריח בשמים של ע"ז אביי אמר מותר רבא אמר אסור. כל היכא דאפשר פי' יש דרך אחרת ואפשר לו שלא יעבור דרך שם ומתכוין לעבור שם כדי להנות מן הריח של ע"ז כולי עלמא לא פליגי דאסור כי פליגי דאפשר לו שלא יעבור שם וכשעובר שם אינו מתכוין ליהנות. ועלתה זו בתיובתא דרבא אבל אי לא אפשר ומתכוין קיימא לן דאסור כדבא.

תורה אור השלם

א) וְלַנַּעֲרָ לֹא תַעֲשֶׂה דָבָר אֵין לַנַּעַר חֵטְא מָוֶת כִּי כַּאֲשֶׁר יָקוּם אִישׁ עַל רֵעֵהוּ וּרְצָחוֹ נֶפֶשׁ כֵּן הַדָּבָר הַזֶּה: [דברים כב, כו]

לעזי רש"י

מלוי"י. פיוטא קדמא (רש"י ויקרא כו, עז ודברים כח, כנ). מולי שממממת וקודמת את הגוף (רש"י שבת דף מז ע"ב ד"ה אשמת גמירתא).

ע) [יומא פב. סנהדרין עג. עד.]. ב) [סה מולין כח. קיח. ערכין כט.]. ג) [סנהדרין עד. יומא פג:, ד) עיין תוס' לעיל כב: ד"ה ואבר, ה) עיין תוס' קידושין נב. ד"ה ביע"ל, ו) שבת מא: [נ. פס: קלב. בילה כב. יומא לד: כתובות ה: נגא קמא קיג. כריתות כ:], ז) סנהדרין עג., ח) [דף כט:], ט) [ויומא פב. אמריכו תוספות טוגא וע"ע תוספות יבמות נג: ד"ה אין אומר], י) [נפרק מיכה מו: כל"ל], כ) [דף כט:].

גליון הש"ס

גמ' מידי דרך הנא' קעבידנא. עי' בב"ק קא. תוס' ד"ה ולא יבא: שם כי פליגי דאפשר ולא מיכוין. עי' בחידושי הרמב"ן ע"ג ד' יג ע"א מהא דאמרינן שם דמיפהני מרים ע"ז:

הגהות וציונים

ב) ביומא הגי' יהרג ואל יעבור, וכ"ה ג"י התוס' ובבא"מ, אבל בסנהדרין ובר"ח ורי"ף כאן הוא כלפנינו: ג) ראשונים וכ"י הנאתן, או הנאתו: ג) ברש"י שבר"ף נוסף וכן גלוי עריות, ועי' בר"ן שם: ד) צ"ל לא חשיבא (בארות המים): ה) צ"ל דידיה (ב"ש): ו) דפו"י אין. והרש"ש מגיה כיון שתוקעין אותו דאין: ז) צ"ל מה שהוא מתקשה (בארות המים): ח) ע' מהרש"א:

ליקוטי רש"י

כי כאשר יקום. נערה המאורסה כתיב [יומא פב.]. הרי זה בא ללמד ונמצא למד. אלא משמע שזה בא ללמד על הנערה ומצאת שנכתב כאן ללמד היתנה כלומר נמצא אף למד דמשום מילי אחריני אימקום ואחרייהו ילפי מהדדי [סנהדרין עג. ד"ה וכן]. מקיש רוצח וכו'. שהוקש רוצח לנערה המאורסה, וכל היקש וגז"ש המופנה הרי הוא כמפורש ממקרא ושונין ממנו לפי אלא שיתנה למדרש מעצמו, אבל מק"ו שאדם דן ק"ו מעצמו אע"פ שלא קבלו מרבו, אין שונין ממנו כדילפינן במכות (דף יד.) [שם ד"ה הקישא]. מה נערה המאורסה ניתן להצילה. מן הערבה בנפשו [שם]. ניתן רשות למליל להצילה מבעילה זו בנפשו של טעל זה לחורבו עד שלא בא עליה כדכתיב אין מושיע לה (דברים כב) הא יש מושיע ומושיעה בכל גילי עריות. מה רוצח יהרג ואל יעבור. אם אמרו לו הרוג מאריך ואם לאו אהרוג אותך, יהרג ואל יעבור עבירה זו כדאמרינן לקמן. אף נערה המאורסה. אם יאמרו

בעוד אחרת מאריך לו מיהרג יהרג ואל יעבור, אבל היא אינה מצווה למסור את נפשה דהיא אינה עושה כלום בעצמה היא, ולהיה לדבר אחר [יומא פב.]. ושפיכות דמים גופיה מנלן. דיהרג ואל יעבור [שם:]. סברא הוא. אלא אדאמר אם אחרת אבוד נפשה מכיון דליכא אלא חדא אחרת אבוד נפשה אם אינה מאריכה לו אינה מצווה לעבור על מצותו למה יהיה דמך מציב עליו יותר מדם מאריך ישראל [יומא פב.]. אישתא צמירתא. חולי אמה בלע"ז מלוי"ל למירמא לשון צריפה ומחמיות, ולזוגמתו בהכונות אלן לגיר (ב"ק דף ס.) דלמרא למרי [ע"ז כח.].

כוונה אלא אלא פטר ליה משום אין מתכוין דאפשר דמתכוין אסור לדברי הכל ומשום שאין מיכוין כמתכוין לחומרא לאסור אבל אלא משום ליה כוונה דמשום מכוין כשאין מתכוין לקולא כגון אלא אפשר בשאין מתכוין שרי ומיהרי נמי רבי יהודה במתכוין אלא משום כוונה כלל הא לא שמעת ליה: ההיכל גוהנו מלה אמה[מ] ומילו הולך למרחוק מאל ברחוב שלפני הר הבית ומתוך שרחוב גדול היה ומתזיק בני אדם הרבה היה דורש שם מפני המה שאין לך בית המדרש מחזיקן: דלא אפשר. מלדרוש לרבים הלכות החג: וקא מיכוין. ליהנות מגל הקודש: דלתוכו עשוי. ואין הנאת אילו נאסרה לאין זה דרך הנאתו: לול. אלוכה שבעליה היורדת לבית בני אדם: האומנין. כשיש בדק בחומת בית קדשי הקדשים: יוונו. לשון הנאה כמזונות שמשמיע עצמו ממרחק בי המלאכה ונהנה: והא הכא דלא אפשר. שלא ירדו לתקן ואפילו הכי צריך לתת אומן בחיצות שלא יוכלו להסתכל אנה ואנה דילמא מיכווני ליהנות ואסור: קול. של כלי שיר שהן הקדש: וריח. הקטורת: אין בהן משום מעילה. דלווייתא הוא ואין בהם ממש וכיון דמלווייתא שרו כי לא אפשר כגון הכא אמאי אמרמינהו רבנן אלא מעלה בעלמא הוא: העומדים בפנים. לשמש דלא אפשר מלעמוד שם ואסור להיות מתכווים: לאותן העומדים בחוץ. קאמר אין מעילה הא איסורא איכא אבל לעומדין בפנים אפילו איסורא ליכא: המפטם את הקטורת. קטורת זרה שאינה של ציבור: אם להתלמד בה או למוסרה. אחר פיטומה לציבור פטור מכרת אבל אם דעתו להלמיע לתורכו להריח בה ועשאה בסממנין הכתובים מייב כרת דכתיב (שמות ל) איש אשר יעשה כמוה להריח בה וכרת: והמריח בה. בקטורת של ציבור פטור מכרת ומתמהת דלא מייבה תורה אלא מפטם להריח: אלא שמעל. שנהנה מן הקודש ומביא אשם מעילות: קול וריח. אין בהם ממש ופטור לעולם: וריח. יש בו ממש בסממנין לפיכך מייב ודקא אמר רבי יהושע פטור לאחר שתעלה בהריחה מרחו אמר רבי יהודה אמר רב אמי אמר רבי אלעזר אמר רבי אלעזר אמר רבי אלעזר

דלמא הוי קימנא כשמא ומצער נפשיה ומיתרע מזליה: קרא. לעגת: רוביא. מלמן והני מילי לגדולי מסר ומיקלי מתקני: קלקי. מפסדת: ולא על אפדני דפומבדיתא. שלמטין היו כלמדרגין בהעור והכוטב (מולין קמ.) פומבדיתאה אלוייך אמני מוסיפיך: גילדנא סריא. לג קטן מוסכת כלמדרי כפ"ק דמועד קטן (קף יא.) כוורא סמוך למיקרמיה מעלי: מכותתא דרמי כיפי. אפילו כותם שהוא מעוגה וחזק שמשבר את האבן כשנופכין הימנו ע"ג האבן אעפ"כ לא תאכלו הימנו כלמדרי' כפ' אלו עוברין (פסחים מב.) שלשה דברים גאמרו בכותם מעמעם את הלב כו': כיפי. אלא כלמדרגמין אלא כיפא: ואם הריח בה. בקטרת של ליטר פטורן: קול. הנהנה מקול הכנורות ונגנים של כלי שרת: ומראה. הנהנה ממראה יפה של היכל: וריח. הקטרת: ומשני רש דקאמר אין בו מעילה לאחר שנעלמה ממרחו שנעשה מלוחו וכי קאמר מעל קודש לכן: תרומת הדשן מועלין בה. לכמיב ושמו דמשמע שם מהא גניזתו: שם את השלה. שם מהא קדושתה לעולם: הערופה. משמע היא אין אחרינא לא: הצרי. שרף נפף כלמדרגא לקמן שרף [הנטוף] מעלי הקטף ושרף היינו מידי דמנגמן מן הענ וקורין גומא: צפורן. שחלא דמתרגמינן טופרא שחלקה כלפורן: חלבנה. גלבנ"ל: שבולת נרד. מד הוא ונלגו שפיג"ל: קילופה. בשם וזהו [ט] שאמו קנמון: (ט' קבין). סך הכל שמ"ח מנין: (ל) יין קפריסין. שבא ממקום שאמו קפרס ע"ש בגליון יין קפריסין שעושין מקפרא של אילן הוא שאמו קפרס כגון הלוף ° והקפרס מ"ר: בורית. סאבו"ן: כרשינא. הבא אמותו מקום ל"ל עשב הנקרא אירב"ה שנטוי"ל שעושין ממנו טרים שקורין ספוני מפי הרב הגדול: רובע. הקב: מעלה עשן. שם עשב: כיפת הירדן. °עשב הגדל על שפת הירדן: פסלה. לכמיב כי כל שאור וכל דבש (ויקרא ב) · חייב מיתה. כי עייל ביום"כ לכמיב (שם מ) ואל יבא בכל עת אל הקודש וגו' ולא ימות וגו' אמת אל הקודש וגו' וכי מעייל קטרת אלא בהלכתה ° מיתה ריקמית היא ומייב מיתה: רשב"ג. לפרושי אמת: ששפין. מושמין: שתהא נאה. שאמורה היא:

מלמדין משום [יז] דהוי תרי מיעוטי בתרומת הדשן [יח] כתיב ושמו הדין אין מידי אחרינא לא גבי עגלה ערופה כתיב [יט] הערופה ערופה אין מידי אחרינא לא ת"ר פיטום הקטרת [כ] הצרי והציפורן והחלבנה והלבונה [כא] משקל (ג) שבעי' של שבעים מנה [כב] מור וקציעה שיבולת נרד וכרכום [כג] משקל ששה עשר של ששה עשר מנה הקושט שנים עשר קילופה שלשה וקנמון תשעה בורית כרשינה תשעה קבין [כד] יין קפריסין סאין תלתא קבין קפריסין מביא חמר חיוריין עתיק [כה] מלח סדומית רובע [כו] מעלה עשן כל שהוא ר' נתן אומר אף [כז] כיפת הירדן כל שהוא ואם נתן בה דבש [כח] פסלה [כט] [ל] חיסר אחת מכל סממניה חייב מיתה [לא] רש"א הצרי אינו אלא [לב] שרף [הנוטף] מעצי הקטף [לג] בורית כרשינה ששפין בה את הציפורן כדי שתהא נאה יין קפריסין ששורין בו את הציפורן כדי שתהא עזה והלא [לד] מי רגלים יפין לה אלא [לה] שאין מכניסין מי רגלים [לו] למקדש מסייע ליה לר' יוסי בר"ח דאמר [לז] קדש היא קדש תהיה לכם כל מעשיה לא יהו אלא בקדש מיתיבי [לח] המקדיש נכסיו והיו בה דברים הראויין לקרבנות [לט] הציבור יטלו לאומנין בשכרן הני דברים הראויין מאי נינהו [מ] אי בהמה וחיה [מא] תנא ליה אי יינות שמנים וסלתות תנא ליה אלא לאו קטרת א"ר אושעיא באותה הניתנת לאומנים בשכרן [מב] דתניא מותר הקטרת [מג] מה היו עושין בה היו מפרישין [מד] (ממנה) שכר האומנין ומחללין אותה על מעות האומנין ונותנין אותן לאומנין בשכרן וחוזרים ולוקחין אותה מתרומה חדשה [מה] מתקיף לה רב יוסף הא בכולהו מותרות תני [מו] חוזרין ולוקחין אותה מתרומה חדשה והכא לא תני אלא אמר רב יוסף באחד מסממני [מז] הקטרת ת"ר קטרת [מח] היתה נעשית שס"ח מנה שס"ה [מט] כנגד ימות החמה שלשה מנין יתירין שמהן מכנים כהן גדול מלא חפניו ביום הכיפורים והשאר ניתנת לאומנין בשכרן [נ] כדתניא מותר הקטרת מה היו עושין בה מפרישין (ממנה) שכר האומנין ומחללין אותה על מעות האומנין ונותנין אותן לאומנין בשכרן וחוזרין ולוקחין אותה מתרומת הלשכה

תנו

בבואה [נא] (ט) לבבואה דבבואה נידע דאתי לביתיה ולאו מילתא היא דילמא חלשא דעתיה ומתרע מזליה [נב] אמר אביי השתא דאמרת סימנא מילתא היא [נג] יהא רגיל אינש [נד] למיכל ריש שתא קרא ורוביא כרתי סילקא ותמרי א"ל רב משרשיא לבניה כי בעיתו [נה] למיזל למגמר קמיה רבכון גרוסו מעיקרא מתני' והדר עולו קמי רבכון וכי יתביתו קמי רבכון חזו לפומיה דרבכון שנאמר [נו] והיו עיניך רואות את מוריך וכי גריסיתו שמעתא גרוסו על [נז] מיא דכי היכי דמשכי מיא תמשוך שמעתכון (כ) [נח] אקילקי דמתא מחסיא [נט] ולא אפדני דפומבדיתא טב גילדנא סריא למיכל מכותתא דרמי כיפי [ס] ב) ותתפלל חנה ותאמר עלץ לבי בה' רמה קרני רמה קרני ולא רמה פכי דוד ושלמה שנמשחו בקרן נמשכה מלכותם שאול ויהוא שנמשחו מן הפך לא נמשכה מלכותם: המפטם את הקטרת: ת"ר [סא] המפטם [סב] את הקטרת ללמד בה [סג] או למוסרה לציבור פטור להריח בה חייב [סד] והמריח בה פטור אלא שמעל [סה] ומי איכא מעילה [סו] [בריח] [סז] והאמר ר"ש בן פזי א"ר יהושע ב"ל משום בר קפרא [סח] קול ומראה וריח אין בהן משום מעילה [סט] ריח אחר שתעלה תמרתו אין בו משום מעילה [ע] [שהרי] אין לך דבר אחר שנעשה מצותו ומועלין בו אלמה לא והרי [עא] תרומת הדשן דנעשית מצותה ומועלין בה משום דהוי תרומת הדשן ובגדי כהונה שני כתובים הבאים כאחד [עב] וכל שני כתובין הבאין כאחד אין מלמדים הניחא לרבנן אלא לר' דוסא מאי איכא למימר [עג] דתניא [עד] והניחם שם [עה] מלמד שטעונין גניזה רבי דוסא אומר כשירין הן לכהן הדיוט ומה תלמוד לומר והניחם שם [עו] שלא ישתמש בהן ביום הכפורים אחר [עז] משום דהוי תרומת הדשן ועגלה ערופה שני כתובין הבאין כאחד וכל שני כתובין הבאין כאחד אין מלמדין [עח] תרומת הדשן מאי היא דתניא [עט] ושמו אצל המזבח מלמד [פ] שטעונין גניזה עגלה ערופה מאי היא דתניא [פא] [פב] וערפו שם את העגלה בנחל [פג] (מלמד [פד] שטעונין גניזה) ולמ"ד שני כתובין הבאים כאחד מלמדין הכא ודאי אין

כו'. מדלא [פה] מפרש ליה [פו] (לבבא בשעת שריפה) סמנים ויתנו בה מי רגלים מסייע ליה דקתמר כל מעשיה בקדש בעזרה: המקדיש נכסיו. קי"ל סתם הקדשות נבדק הכמים: והיו בהן דברים הראויין לקרבן ציבור. דקי"ל המקדיש נכסיו ויש בהן דבר הראוי למזבח אינו יוצא מידי מזבח לעולם הראוי ליחיד מוכרין אותו ליחיד לגרין קרבן והראוי לציבור פ"ש להקריבו בעני לקנותו מתרומת הקופות הילכך נותנין אותה לאומנין בשכרן ובגמרא מפרש בשומני בית אבטינס שהיו עוטלין קטרת בתמ' שקלים בפרק התרומה מה היו עושין (הלכה מ): הא תנא להו. התם בתמכת שקלים והני לאוין ליחיד כמו לצבור: בהמה וחיה. לאו דוקא: אלא לאו קטרת. דאינו לאו אלא לגזיבר אלמא עושין קטרת מן המולין ומחוץ וקשיא לר' יוסי בר' חנינא: באותה הניתנת כו'. לעולם בקודש נעשים [פז] ולא הספיקו לעוקמה הימנו עד שהקדישה: מותר קטרת. שבכל שנה היה נשאר מאותן ג' מנים יתירין שהכן גדול מכניס ולא היה מקטיר אלא מלא חפניו ונשאר המותר ואותו מותר לא היה לאוי לבנה הנאה מתוכן ואילך דיסן ולא הנה דתרומת שקלים דאמרה תורה מדם ובגמ' קרבן מתרומה מדשה בתמכת ולא הנה בכו' לעולם בקודש נעשים [פח] ולא הספיקו לעוקמה הימנו עד שהקדישה: מותר קטרת. שבכל שנה היה נשאר מאותן ג' מנים יתירין שהכן גדול מכניס ולא היה מקטיר אלא מלא חפניו ונשאר המותר ואותו מותר לא היה לאוי לבנה הנאה מתוכן ואילך דיסן ולא הנה דתרומת שקלים דאמרה תורה מדם ובגמ' קרבן מתרומה מדשה בתמכת ולא הנה בכו' לעולם בקודש נעשים [פט] ומה היו עושין בו: מפרישין. מהקדש בדק הבית אלא שכר האומנין [צ] המוזקים את בדק הבית: ומחללין. אם מותר זה על [צא] (מותר) מעות בכל זמן שהיא בקדושתה אינו רשאין לתתה לאומנין בכל דבר שראוי לאומנין בכל זמן שהיא יוצא מידי מזבח לעולם: ל"ג תני רב יהודה אלא ה"ג בבולהו מותרין תני חוזרין כו' והכא לא תני. והא מדמני בכולהו מותרין הימנין לאומנין חוזרין ולוקחין אותן כו' והכא לא תני הכי מכלל דלאו בקטרת גמורה קמיירי אלא בשעשיה (ה) מולין וקרי לה לאוין לקרבנות לצור ומיוצאת לר' יוסי בר' חנינא: אלא אמר רב יוסף מאי ראויין דקתני אחד מסממני הקטרת. ולא קטרת פטומה: שס"ח מנין. דהכי קליק מוסבא דסממנין דלעיל טרים ויין ומעלה עשן לאו סממנין הינהו:

אמת

בו. מדלא [פה] מפרש ליה [פו] (לבבא בשעת שריפה) סמנים ויתנו בה מי רגלים מסייע ליה דקתמר כל מעשיה בקדש בעזרה: המקדיש נכסיו. קי"ל סתם הקדשות נבדק הכמים: והיו בהן דברים הראויין לקרבן ציבור. דקי"ל המקדיש נכסיו ויש בהן דבר הראוי למזבח אינו יוצא מידי מזבח לעולם הראוי ליחיד מוכרין אותו ליחיד לגרין קרבן והראוי לציבור פ"ש להקריבו בעני לקנותו מתרומת הקופות הילכך נותנין אותה לאומנין בשכרן ובגמרא מפרש בשומני בית אבטינס שהיו עוטלין קטרת בתמ' שקלים בפרק התרומה מה היו עושין (הלכה מ): הא תנא להו. התם בתמכת שקלים והני לאוין ליחיד כמו לצבור: בהמה וחיה. לאו דוקא: אלא לאו קטרת. דאינו לאו אלא לגזיבר אלמא עושין קטרת מן המולין ומחוץ וקשיא לר' יוסי בר' חנינא: באותה הניתנת כו'. לעולם בקודש נעשים [פח] ולא הספיקו לעוקמה הימנו עד שהקדישה: מותר קטרת. שבכל שנה היה נשאר מאותן ג' מנים יתירין שהכן גדול מכניס ולא היה מקטיר אלא מלא חפניו ונשאר המותר ואותו מותר לא היה לאוי לבנה הנאה מתוכן ואילך דיסן ולא הנה דתרומת שקלים דאמרה תורה מדם ובגמ' קרבן מתרומה מדשה בתמכת ולא הנה בכו' לעולם בקודש נעשים [פט] ומה היו עושין בו: מפרישין. מהקדש בדק הבית אלא שכר האומנין [צ] המוזקים את בדק הבית: ומחללין. אם מותר זה על [צא] (מותר) מעות בכל זמן שהיא בקדושתה אינו רשאין לתתה לאומנין בכל דבר שראוי לאומנין בכל זמן שהיא יוצא מידי מזבח לעולם: ל"ג תני רב יהודה אלא ה"ג בבולהו מותרין תני חוזרין כו' והכא לא תני. והא מדמני בכולהו מותרין הימנין לאומנין חוזרין ולוקחין אותן כו' והכא לא תני הכי מכלל דלאו בקטרת גמורה קמיירי אלא בשעשיה (ה) מולין וקרי לה לאוין לקרבנות לצור ומיוצאת לר' יוסי בר' חנינא: אלא אמר רב יוסף מאי ראויין דקתני אחד מסממני הקטרת. ולא קטרת פטומה: שס"ח מנין. דהכי קליק מוסבא דסממנין דלעיל טרים ויין ומעלה עשן לאו סממנין הינהו:

אמת

מקפא פמיף ס: מז ב מ"י פ"ב מהל' כלי המקדש הל' י: מח ג מ"י פ"ב מהל' מעילה הל' מח: מט ד מ"י שם פ"ב הלכה יז: נ ה מ"י פ"ח מהל' כלי המקדש הל' ה: נא ו מ"י פ"ב מהל' כלי המקדש הל' ג: נב ז ח מ"י שם הל' ח וש"ם מהל' מעולי מזבח הלכה ג: נג ט מ"י פ"ב מהל' כלי המקדש הל' ד: נד י מ"י שם הל' ה: נה ב מ"י פ"ב מהל' ערכין הלכה ט: נו ל מ"י פ"ב מהל' שקלים הלכה יב: נז מ מ"י פ"ב מהל' כלי המקדש הל' ג:

הגהות הב"ח

(ט) גמ' אם מי בבואה דבבואה. כל"ל ומיהא לכתבתם נמתק: (כ) שם מתמון שנמתמון ותיבו אקילקי: (נ) שם מקל של שבעים שנמתם: (ד) רש"י ד"ה טרים וד"ה מרשינא ל"ל קודם ד"ה יין קפריסין: (ה) ד"ה ל"ג מני וכו' כמנעים מחולין:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה יין קפריסין כו' והקפרס. עי' פלס כה ע"ב תוד"ה ולגלף: ד"ה כיפת וכו' עשב הגדל. עי' ר"ח פל ע"ב רש"י ד"ה נעם הילכן: ד"ה חייב וכו' ביאור ריקנית. עיין יומא נג ע"ב ול"ע:

שיטה מקובצת

ט) לבבואה ס"א בקצת ספרים ישנים (כבואה לבבואה) [בבואה לבבואה] לידע כו': נ) למיכל. ס"א למיחוי בריש שתא: נ) בעיתו למיעל אות ד' נמחק: נ) על גבי ההוא דמיא דכי: ס) מחסיא תיבו ולא: ס) בה ס"א ע"מ למוסרה כו': ז) חייב ואם הריח בה: ס) מעילה בריח והא"ר: ע) מעילה ס"א אמר ר"פ קול ומראה אין בהם משום מעילה כלל וריח לאחר שתעלה: ע) מעילה שאין לך דבר שנעשה תיבת אחר נמחק: עא) שם ס"א מלמד שאסורים ללבשם כה"ג ביה"כ אחר: עב) אחר מאי איכא למימר משום: עג) מתיבת תרומת עד תיבת עגלה ערופה בס"א ליתא: עד) מלמד-ששעון גניזה: עו) עי' בחדושין: עז) מלמד שטעון גניזה: עח) משום דכתיבי מיעוטי תיבות דהוי תרי נמחק: עט) כתיב ושמו. גליון כתיב ושמו וכתיב הערופה וקשה תרי מיעוטי למה לי ובחר מיעוט סגי וצ"ע תוס' ע"כ: עט) הערופה היא אין (תיבת ערופה ל"ש) ס"א וערפו שם את העגלה בנחל הדין אין מידי אחרינא לא: פ) עי' בחדושין: פא) פור וקציעה שבלת נרד וכרכום ד' אלו של ט"ז (מנה) ט"ז מנה שבלת נרד בלעז אושפיקנרד. תוס': פב) מד) עי' בחדושין: פג) מלח סדומית. על כל קרבן תקריב מלח. תוס': פד) מעלה עשן. כך שמו ולפי שפשנו מחמר ועולה קורא כך הוה מחמר גם אחרים עמו. תוס': פה) עי' בחדושין: פו) מי רגלים. ממש וגנאי הוא להכניס בעזרה ר"מ עשב שכך שמו ומפני השם מקפא פמיף ס:

אמת

שהוא גנאי לא היו לוקחין אותה. תוס': כמ) רגלים בעזרה מפני הכבוד מסייע תיבת לתקדש נמחק: כ) לקרבנות צבור אות ה' נמחק: כא) אי בהמה. דתנן לעיל מיניה המקדיש נכסיו והיו בהן בהמות זכרים עולות נקבות זבחי שלמים. תוס': כב) עי' בחדושין: כג) בשכרן כדתנן מותר הקטרת הוה ר"א מגין הנשארים בכל שנה בשוטה. תוס': כד) מתקיף לה רב יוסף הא בכולהו מותרות. תוס': כה) עי' בחדושין: כו) עי' בחדושין: כז) כנגד ימות החמה ולא היו עושין כנגד ימות הלבנה לפי שהיה חסר בשנה מעוברת אבל עתה מה שנשאר בשנת העיבור עכ"ל הרא"ש וצ"ל: כח) בשם וזהו שמו הס"ד ואח"כ מה"ד קנמון תשעה סך אות ש' ותיבת קבין נמחק: כט) מדלא מפקא ליה לבבא תיבת מפרש ל"ש: מא) נעשית הכא באותה של' צבור ונתנו לאומני בית אבטינס בשכרן: מב) השנה מה אות ו' נמחק: מג) על אותו מעות תיבת מותר נמחק:

תוספות קול. נאו הייו קול ליס אלא מימי זמר דכלי שרת וכן ליס לקטורת והמס לאמרי מיהא מיכא כלאמא בסמנים אבל לבהמ יין נסך ומגלה הוי אלגמא לאמרי לאמ"ל מיעוטא לגמה לי: **מלח** פדומית רובע. מפרש ר' משה כהן לגומר דאם אין לו יין קפריסין מביא במקומו חמר חיוורין ומלח סדומית לגרות בהן הלפורן אבל לא שיערב מלח בקטורת לא"ר דקטורת לא בעיא מלח ופליגי לא"ר דבעי מלח הייו דוקא בשעת הקטרה דומיא דכל הבעלן הבעוטין מלח ואמר ר' נתן אמר אף כיפת הירדן הייו לגרות בהן: **אם** נתן בה דבש פסלה. מה"ר דבש אין לי [אלא] דברים שאין הדבש יפה לה ממין לגרות הקטורת שהבסמים אומרים שהדבש יפה לה כדאיתא בירושלמי אילו היה נותן

בה דבש מעגו לא היה כל העולם יכול לעמוד בריחה מ"ל כל דבש: **מסייע** לר' יוסי ב"ח. כלומר מדאמר בשעשיה בעזרה ומיהו אפי' אם היו עושין אות לעזרה לא היו עושין בו מי רגלים אלא בעזרה מעופר דאין בו קדושה אלא מסמיע מלוה דקי"ל דמרקין ומפיק שילהי ר"ה יין לו מיס מותר לתת בו כדי לנאלתו ומי רגלים אסור מפני הכבוד וכ"ש קטורת שנקטר לפני ולפנים מיה"כ אלא רבותא נקט דאפי' להכניסו לפנים אסור מפני הכבוד כ"ש לעזרתו בהן: **אי** בהמה היה ושוף הא תני לה. דבהמה מי בהיל"ל ומסייס בפ' המרומה עם שאר נכסים והיינו מיס ושוף: **מפרישין** ממנה כו'. פי' מפרישין מן המותר שהיו משעבדין ומבוזים כמה יוחר אותו מותר מחללין על מעות אומני הבנין ומפרש בטעמא מאי והמס נפקא ליה מקרא דכתיב ושמו לי מקדש ומשו לי מעלי:

אמת

שותפות בבהמה אחת שבבהמה עצמה אין לעכו"ם קנין הגוף, והעובר כולו הוא קנוי לעכו"ם, ויש כאן בהמה הקנויה לכהן והעובר הוא קנוי לעכו"ם, ולפי ההלכה שאנו פוסקין שאין עובר ירך אמו ודאי שאין כאן בבהמה זו עצמה שותפות של זר, וברמב"ם הלכות פסולי המוקדשין (פ"ד ה"ו) פסק, הפריש חטאת מעוברת וילדה הרי היא וולדה כשתי חטאות לאחריות משום דעובר לאו ירך אמו הוא, ויעוין ברמב"ם הלכות עבדים (פ"ז ה"ה) ובהשגות הראב"ד שם, שהוא מפרש בדברי הרמב"ם שסובר עובר לאו ירך אמו הוא, ויעוין שם בכס"מ, ולפי הלח"מ שם, אף למ"ד עובר ירך אמו הוא, היינו דהולד גרור אחרי האם, אבל לא האם אחרי הולד והאם היא עיקרית, ואם אמר הרי את בת חורין וולדך עבד לא הוי כמשחרר חציה, דהאם היא עיקרית והוי כמשחרר כולה, עיי"ש. והבעיא שלפנינו היא אם יהא אסור לבהמת כהן מעוברת לאכול תרומה משום העובר הקנוי לזר משום שע"י אכילתה מושבח העובר. (ויעוין ריש תמורה, בהמת חולין ולדה קדש שאסורה במלאכה משום שהעובר נכחש, ויש לדון בזה ולחלק). ויש להביא קצת ראיה לזה ממשנת יבמות (דף סו ע"א) בת ישראל שניסת לכהן ומת והניחה מעוברת לא יאכלו עבדיה בתרומה מפני חלקו של עובר, ופירש רש"י, אעפ"י שיש לה בנים הימנו ואוכלו בתרומה לא יאכלו עבדי צאן ברזל לפי שהן יורשין ויש לעובר כהן חלק ואין לעובר כח להאכילן בתרומה משום דקסבר עובר במעי אמו זר הוא הרי שאשה מעוברת עצמה אוכלת בתרומה אעפ"י שהעובר במעי אמו זר הוא, ולא חיישינן שע"י האכילה משתבח גם העובר וה"ה בבהמת כהן מעוברת שהעובר קנוי לזר.

אלא שיש לחלק ולומר, שהרי עצם הדבר להאכיל תרומה את העובר שהוא זר, לכאורה אין איסור בזה, שרק לגבי קטן מצינו שאסור להאכילו איסור בידים אבל לעובר לא מצינו, אלא שבהאכלת בהמתו של זר בתרומה, מבואר בתוס' יבמות (דף סו ע"ב) בשם ר"ת, שהוא לפי שהזר אסור בתרומה בהנאה של כילוי וכשבהמתו אוכלת הרי הוא נהנה בהנאה של כילוי ודבר זה אפשר גם כשהעובר הוא של זר, שע"י אכילת הבהמה בתרומה נשתבח גם העובר ובעל העובר נהנה בהנאה של כילוי, משא"כ בהיא דיבמות בבת ישראל שניסת לכהן והניחה מעוברת וכו', שאם כי עובר במעי אמו הוא זר, מ"מ הרי עצם האכלת תרומה לעובר זר אין איסור, ומה שהיא נהנית עי"ז שעוברה נשבח הרי היא בעצמה מותרת לאכול בתרומה. ובעיקר דברי ר"ת שהבאתי שאיסור האכלת תרומה לבהמת זר הוא משום הנאה של כילוי, התו"י שם חולקים וכתבו בשם הר' משה דכל הנאות של תרומה מותרות לישראל רק להאכיל לבהמתו משום דהוי בכלל נפש כדדרשינן על כל נפשות מת לא יבוא שומע אני אפילו נפש בהמה, כשהוא אומר לאביו ולאמו וכו', משמע דבהמה הוי בכלל נפש ולהכי אמרינן דהיכא דהפרה של ישראל אין להאכילה תרומה, כדכתיב וכהן כי יקנה נפש קנין כספו דבעינן שהנפש יהיה קנין כספו כשאוכל בתרומה, וכ"ה דעת הר"ש, תרומות (פי"א מ"ט), ובמקום אחר הארכתי בביאור השיטות לענין זה.

סימן רנה

האכלת תרומה לבהמה שכהן וישראל שותפין בה *

נשאלתי מדין קנין כספו דכהן שאוכל בתרומה, מי אמרינן דבעינן קנין כספו בכולו או דקנין כספו אפילו מקצת קנין, ונפ"מ בבהמה, היה ועוף שכהן וישראל שותפין בהם אם אוכלים בתרומה.

הנה בספר משנה ראשונה הנדפס בגליון המשניות (תרומות פי"א מ"ט) כתב בזה"ל „ונראה דאם הכהן וישראל יש להם בהמה בשותפות יכול הישראל להאכילה כרשיני תרומה וכו', ושוב ראיתי שכ"כ הרמב"ם בהדיא (פי"א מהלכות תרומות הט"ז) שהכהן שותף עם הישראל מותר הישראל להדליק שמן שריפה", ע"כ. ולכאורה דבר זה נסתר מחמת סוגיא ערוכה משנה וגמרא ביבמות (דף סו ע"א) בת ישראל שניסת לכהן ומת והניחה מעוברת לא יאכלו עבדיה בתרומה מפני חלקו של עובר, ופירש"י אעפ"י שיש לה בנים הימנו והיא אוכלת בתרומה לא יאכלו עבדי צאן ברזל בתרומה לפי שהן של יורשין ויש לעובר בהן חלק ואין לעובר כח להאכילן בתרומה, וכן מפורש בברייתא בגמרא שם הניח בנים והניחה מעוברת עבדי צאן ברזל לא יאכלו מפני חלקו של עובר, הרי מפורש דאע"ג דברובו הוא שייך לכהנים אלא חלק קטן יש בו שהוא שייך למי שאינו זכאי להאכיל בתרומה, חלק קטן זה מעכבו ופוסלו מאכילת תרומה, וכן הוא בהדיא בירושלמי (סוף פי"א דתרומות) מנין לכהן שקנה עבד ולישראל בו שותפות אפילו אחד ממאה שבו שאינו מאכילו בתרומה ת"ל וכהן כי יקנה נפש קנין כספו הוא יאכל בו וגו', ובפשוטו היה נראה דה"ה לבהמה דהא אכילת תרומה דעבד ודבהמה שניהם מהאי קרא נפק"ל וממילא דהוקשו להדדי ומשפט אחד לאדם ולבהמה, דשותפות ישראל פוסל בו ואינו אוכל בתרומה.

ומה שבעל משנה ראשונה הכריע דינו מדברי הרמב"ם דהיכי דהכהן שותף עם ישראל מותר לו לישראל להדליק שמן שריפה, לכאורה אין הנידון דומה ושאני הדלקת הנר מהנאת אכילה, ודוקא בהנאת נר המאור, שנינו (סוף תרומות) מדליקין שמן שריפה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ובמבואות האפלין, משום דאמרינן נר לאחד נר למאה, וכמש"כ התוס' (יבמות דף סו ע"ב) ומכיון דהדלקה זו היא לצורך כהן שוב לא חשיב כאילו הישראל משתמש בתרומה, וכענין שאמרו קול מראה וריח אין בהם משום מעילה, ואינו דומה לאכילה שהיא נכנסת לתוך הגוף שיש בו צד זרות ונמצא שזר אוכל תרומה וכמו שהזכרתי מגמרא דידן ומירושלמי דאף באחד ממאה שבו הוא מעוכב מלאכול בתרומה, דבעינן קנין כספו בכולו.

אמנם לפי זה קשה לי דברי התוס' בע"ז (דף טו ע"א, ד"ה והשתא) שכתבו בזה"ל: הכא מסקינן דשכירות

---

* לתועלת הרבים אנו מציגים כאן את הקונטרס שעליו רמז רבינו בסימן הקודם.

(כה) אין מורין לו לברוק ואע"פ שהוא מותר גזירה (כו) שמא יסתפק ממנו. הגה ויסנו (י) לכסות הקטנים שלא יהיו ערומים בפני הנכרים מעוש (כז) ביזוי מלוש וכ"כ הרוקח:

א שבת קכ"ב ב תוס' ולח"ש והר"ן שם ג שם במשנה ד סמ"ג והתרומה והגהות פ"ו ה טור ושבלי הלקט בשם רש"י והמרדכי בפ"ק

רעו דיני נר שהדליק א"י בשבת. ובו ה' סעיפים:

א א"א"י (א) שהדליק את הנר בשביל ישראל * (ב) אסור לכל (ג) * באפי' למי שלא הודלק בשבילו. הגה ואין חילוק בזה (ד) בין קצב לו שכר או לא קצב (ה) או שעשאו * בקבלנות * בשכירות דשואיל ויסראל נהנה ממלאכה עצמה בשבת אסור בכל ענין (הג"א פ"ק דשבת וב"י בשם סמ"ג וסה"ת) באבל אם הדליקו * לצרכו ראו לצורך חולה ישראל אפי' * אין בו סכנה הגה או לצורך (ו) קטנים דשואל כחולה שאין בו סכנה (מרדכי פ"ק דשבת) מותר (ז) לכל ישראל (ח) להשתמש לאורו יהו"ה לעושה מדורה (ט) לצרכו או לצורך חולה * ויש אוסרים במדורה משום דגזרינן שמא ירבה (י) בשבילו. הגה

באר היטב

שצריך לעיין היטב אבל למה שהתרנו [לעיל ס"ק ג'] בנר של שעוה אין כאן איסור ע"ז ע"ש: (י) לכסות. והוא סכנה גדולה אפילו בלא נר של שבת:

באור הלכה

בעור לא מכר שמן זית רק שמן שתמת: * אסור וכו'. היינו לעשות לפני הגר דבר שלא היה יכול לעשות בלא נר [ת"ר] ולגמוד או לאכול בפני הנר ג"כ בכלל זה לאיסור [ת' ריב"ש סימן שפ"ז בשם הרמב"ן]: * אפילו וכו'. ודוקא במלאכה ד"ת כעין הדלקה הא במלאכה דרבנן שרי לאחר וע"כ פסקינן דמי שהוכא בשבילו מהון לתחום דמותר לאחר דתחומין דרבנן ואפילו הון ל"כ מיל ר"ל דהוא דאורייתא אפ"ה שרי לאחר כמ"ש המ"א בתקע"ו אות י"ח דאין מפורש בתורה. ומעבור ד"ל בר"ס דהלכתא גמירא לה כדאמרינן בפרק הזורק אם עשה א"י בשביל ישראל אפ"ה אסור לכל ישראל ליהנות מזה דהלמ"מ פירוש דקרא הוא והוא בכלל הולאה כמ"ש הר"ן בפרק כלל גדול במשנה אהבת מלאכות ע"ש דאל"כ אין עונשין מהלמ"מ וכיון שהוא פירושו דקרא תוכה שבכתב הוי וכדכתוב בהדיא דמיא וכן אם עשה מלאכת הכנסה בשביל ישראל דהא אמרינן בגמרא דסברא הוא מה לי הכנסה מה לי הולאה ועל כן בכתוב בהדיא דמי [פמ"ג]: * בקבלנות. ר"ל אף דקבלנות כתבו בסימן רכ"ב ס"ב דמותר הכא לענין הדלקה אסור משום שנהנה וכו' ועי"ש במ"א בקי"א מיהו בבית ישראל בלא"ה אסור בקבלנות המבואר שם בסימן רכ"ב ורמ"א כאן קמ"ל אף אם הישראל במלון אצל הא"י [פמ"ג ולב"ש] ועיין בק"ע שרצה לתפס זכות על האנשים שמוהגין להתיר לעצמן ע"י קנילה ובאמת זה אינו דבבית ישראל בלא"ה לא מהני קנילה וכנ"ל בסימן רכ"ב וגם רחיתו מדברי הרא"ש אינה רחיה כלל להרא"ש לא קאמר רק דאם הא"י האכיל מעצמו לבסמת ישראל א"ל הישראל לאמות בידו ומשום דאין הישראל עושה שום פעולה בזה אבל לא שיהא מותר הישראל בעצמו ליהנות ממעשה הא"י שעשה בשבילו וכוון להשלים פעולתו בשבת ועיין בסימן רכ"ב במ"א סקי"א ותדע דהא הב"י וגם הרמ"א הסכימו בסימן זה דלא מהני קנילה ולהלן בסימן שכ"ה העתיקו דברי הרא"ש בלי שום חולק ע"ש בסעיף י"ג וע"כ כמו שכתבנו: * לצרכו. ואם הא"י הדליק איזה קיסם או נר משמן פסול המבואר בסימן רס"ד אסור להשתמש לפניו דלא עדיף משאם היה של ישראל דחייישינן בו שמא יטה וכ"כ הפמ"ג. כתב הא"ר א"י שרצה לתקן נר של ישראל [דהיינו למחוט הפתילה] ונכבה בידו ואזר והדליקו כ"ל דמותר דזה הוי כמו לצרכו כיון שנכבה בידו ע"ש. ולבקש לא"י למחוט בודאי אסור: * אין בו סכנה. וכיש בו סכנה אפילו הדליק ישראל בשבילו מותר לכל להשתמש לאורו דגר לאחד גר למאה [כן מוכח מכאור הגר"א]: * ויש אוסרים וכו'. ולדבריהם אפילו אם נעשה בשביל חולה שיש בו סכנה אסור לשאר אנשים להשתמש נגדה משום חשש דשמא ירבה ליכנס לבית החורף דחימוס לאחד חימוס למאה והוי כמו גר דשרי:

משנה ברורה

בחידושיהם]: (כה) אין מורין לו. ר"ל אם בא לפנינו לישראל אין מורין לו לכתחלה ואם עשה מעצמו אין מוחין בידו: (כו) שמא יסתפק. ואע"ג דלענין הדלקה לא אסרו משום זה (עז) שאני הכא דע"י שהוא מתקרב לגר ביותר לבדוק חייסינן קפי: (כז) ביזוי מלוה. קשה דבלא"ה אסור משום סכנה דאתי לידי נכפה כדאיתא בפסחים קי"ב ונראה לחלק בין קטן לגדול [מ"ר]:

(א) שהדליק. וה"ה (ח) לכל מלאכה שיעשה הא"י בשבת בשביל ישראל דאסור לכל ליהנות מזה ועיין לעיל בסימן רכ"ב ס"ב לענין קבלנות: (ב) אסור. מדרבנן דאם יהא מותר ליהנות (ג) יאמר לו להדליק: (ד) אפילו וכו'. ולא דמי למי שהוכא בשבילו מחון לתחום בשבת דמותר לאחר וכדלקמן בסימן שכ"ה סעיף ח' דתחומין דרבנן (ג) וכן כל איסור דרבנן שעשה א"י בשביל ישראל מותר לאחר שלא נעשה בשבילו: (ד) בין קצב. היינו מע"ש וקמ"ל דלא אמרינן בעינינו א"י אדעתא דנפשיה עביד כדי לקבל שכרו הנקצב לו וכדלעיל בסימן רנ"ב ס"ב לענין קבלנות: (ה) או שעשאו וכו'. הוא פירוש למה שאמר מתחלה בין קצב ע"ז אמר. בין שהקצבה היתה בקבלנות או בשכירות (ל) וקבלנות מקרי היכא שאמרו שתהא להדליק לו גר בעת שיצטרך (ה) וקצב לו מכל הדלקה דבר קצוב ושכירות מקרי כשנותן לו בכל יום כך וכך: (ו) קטנים. היינו אם צריכים הרבה (ו) אבל בלא"ה לא: (ז) לכל ישראל. דלא שייך כאן גזירה שמא יאמר לו להדליק בשביל חולה שהרי מותר לומר אף לכתחלה וכדלקמן בסימן שכ"ח סי"ז: (ח) להשתמש לאורו. אפילו (ז) הוא מבירו ולא חייסינן שמא ירבה בשבילו דגר לאחד גר למאה (ח) וכש"ז אין חילוק בין אם הא"י הדליק הגר בביתו או בבית ישראל: (ט) לצרכו וכו'. דמותר לכל ישראל להתחמם ואפילו הוא מבירו משום דמדורה קטנה נמי מחממת הרבה אנשים והוי כמו גר דגר לאחד גר למאה והי"א ס"ל דבמדורה גזרינן שמא ירבה ולא דמי לגר משום דלפי ריבוי אנשים שמסובין אצל המדורה צריך להוסיף ולהגדיל המדורה (ע) ואם הסיק הא"י התנור לצרכו כו"ע מודים דרשאי הישראל (י) בשבילו. ואם ידוע הוא שאינו מבירו (י) שרי לכו"ע: אם

שער הציון

(עז) כ"י: (א) מוכח שם בגמרא וכ"פ כל הפוסקים: (ב) רשב"א: (ג) א"ר ופמ"ג: (ד) מ"א: (ה) מחצית השקל ותו"ש: (ו) מעה יהודה וכ"כ הגר"א: (ז) גמרא: (ח) אתרונים: (ע) מ"א וא"ר: (י) מ"א לפי דעת הב"ח וכן הסכים הא"ר לדינא ועיין בספר תמד משה ומעה יהודה שהסכימו לתירון קמא של הב"י דבשאינו מבירו שרי לכו"ע:

שמן והדם. הלי שמן להריח הוא דלי להעביר הזוהמא הא לאשתמוטי נפשיה הוא דקא עביד. כך כתוב בספרים שלנו ובפירוש רש"י אבל רב אלפס פסק כרבא משמע שלא היה גורס בספרו ולא היא וכו':

הכי אמר רבא הלכתא כבית הלל ולא היא לאשתמוטי נפשיה הוא דקא עביד. כך כתוב בספרים שלנו ובפירוש רש"י אבל רב אלפס פסק כרבא משמע שלא היה גורס בספרו ולא היא וכו':

[ד]האי מאן דמורח באתרוגא וחבוש מברך וכו'. ולוקא דשמריה בהם אבל אם בא לאכול מהם אין לברך ברכת ריח כי אם ברכת המזונות:

אמר רב גידל אמר רב האי [א]סמלק מברכין עליה בורא עצי בשמים דדברא בורא עשבי בשמים אמר רב ששת הני [ד]סיגלי מברכין עליהו בורא עשבי בשמים אמר מר זוטרא [ה]האי מאן דמורח באתרוגא או בחבושא אומר ברוך שנתן ריח טוב בפירות אמר רב יהודה [ו]האי מאן דנפיק ביומי ניסן וחזי אילני דקא מלבלבי אומר ברוך שלא חיסר בעולמו [ז] כלום וברא בו בריות טובות ואילנות טובות להתנאות [ח] בהן בני אדם אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב [ט]מנין שמברכין על הריח שנאמר [י] כל הנשמה תהלל יה איזהו דבר שהנשמה נהנית ממנו ואין הגוף נהנה ממנו הוי אומר זה הריח אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב עתידים בחורי ישראל [יא] שיתנו ריח טוב כלבנון שנאמר [יב] ילכו יונקותיו ויהי כזית הודו וריח לו כלבנון: ואמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב מאי דכתיב [יג] את הכל עשה יפה בעתו מלמד שכל אחד ואחד יפה לו הקב"ה אומנתו בפניו אמר רב פפא היינו דאמרי אינשי תלה ליה קורא לדבר אחר ואיהו דידיה עביד [יד] ואמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב אבוקה כשנים וירח כשלשה איבעיא להו אבוקה כשנים בהדי דידיה או דילמא אבוקה כשנים לבר מדידיה ת"ש וירח כשלשה אי אמרת בשלמא בהדי דידיה שפיר אלא אי אמרת לבר מדידיה ארבעה למה לי והאמר מר לאחד נראה ומזיק לשנים נראה ואינו מזיק לשלשה אינו נראה כל עיקר אלא לאו שמע מינה אבוקה כשנים בהדי דידיה שמע מינה: [טו]ואמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב ואמרי לה אמר רב חנא בר ביזנא אמר רבי שמעון חסידא ואמרי לה אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי נוח לו לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן האש [טז]ואל ילבין פני חברו ברבים מנלן מתמר שנאמר [יז] היא מוצאת וגו': ת"ר הביאו לפניו שמן והדם ב"ש אומרים מברך על השמן ואח"כ מברך על ההדם וב"ה אומרים [יח]מברך על ההדם ואח"כ מברך על השמן אמר ר"ג אני אכריע שמן זכינו לריחו וזכינו לסיכתו הדם לריחו זכינו לסיכתו לא זכינו [יט] א"ר יוחנן הלכה כדברי המכריע רב פפא איקלע לבי רב הונא בריה דרב איקא אייתו לקמייהו שמן והדם שקל רב פפא בריך אהדם ברישא והדר בריך אשמן אמר ליה לא סבר לה מר הלכה כדברי המכריע אמר ליה הכי אמר רבא (כ) הלכה כב"ה ולא היא [כא] לאשתמוטי נפשיה הוא דעבד [כב] ת"ר [כג] הביאו לפניהם שמן ויין ב"ש אומרים אוחז השמן בימינו ואת היין בשמאלו מברך על השמן וחוזר ומברך על היין ב"ה אומרים [כד]אוחז את היין בימינו ואת השמן בשמאלו מברך על היין וחוזר ומברך על השמן וטחו בראש השמש ואם שמש ת"ח הוא טחו בכותל מפני שגנאי לתלמיד חכם לצאת לשוק כשהוא מבושם ת"ר ששה דברים גנאי לו לתלמיד חכם אל יצא כשהוא מבושם [כה] לשוק [כו] ואל יצא יחידי בלילה ואל יצא במנעלים המטולאים ואל יספר עם אשה בשוק ואל יסב בחבורה של עמי הארץ ואל יכנס באחרונה לבית המדרש ויש אומרים אף לא יפסיע פסיעה גסה ואל יהלך בקומה זקופה [כז] אל יצא כשהוא מבושם לשוק א"ר אבא בריה דר' חייא בר אבא אמר רבי יוחנן במקום שחשודים על משכב זכור אמר רב ששת לא אמרן אלא בבגדו אבל בגופו זיעה מעברא ליה אמר רב פפא [כח] ושערו כבגדו דמי ואמרי לה כגופו דמי [כט]ואל יצא יחידי בלילה משום חשדא ולא אמרן אלא דלא קביע ליה עידנא אבל קביע ליה עידנא מידע ידיע דלעידניה קא אזיל [ל]ואל יצא במנעלים המטולאים מסייע ליה לרבי חייא בר אבא [לא] דאמר ר' חייא בר אבא גנאי הוא לתלמיד חכם שיצא במנעלים המטולאים איני והא ר' חייא בר אבא נפיק אמר מר זוטרא בריה דרב נחמן בטלאי על גבי טלאי ולא אמרן אלא בפנתא אבל בגילדא לית לן בה ובפנתא [לב] לא אמרן אלא באורחא אבל בביתא לית לן בה ולא אמרן אלא בימות החמה אבל בימות הגשמים לית לן בה [לג] ואל יספר עם אשה בשוק אמר רב חסדא ואפילו היא אשתו תניא נמי הכי אפילו היא אשתו ואפילו היא בתו ואפילו היא אחותו לפי שאין הכל בקיאין בקרובותיו [לד] ואל יסב בחבורה של עמי הארץ מאי טעמא דילמא אתי לאמשוכי בתרייהו ואל יכנס אחרונה לבית המדרש משום דקרו ליה פושע [לה] וי"א [לו] אף לא יפסיע פסיעה גסה דאמר מר [לז] פסיעה גסה גוטלת אחד מת"ק ממאור עיניו של אדם מאי תקנתיה להדריה בקדושא דבי שמשי [לח] ואל יהלך בקומה זקופה דאמר מר [לט] המהלך בקומה זקופה אפילו ארבע אמות [מ] כאילו דוחק רגלי שכינה דכתיב [מא] מלא כל הארץ כבודו:

מתניתין

עין משפט
נר מצוה

קלא א ב מיי' פ"ט מהל' ברכות הל' ו סמג עשין כז טוש"ע או"ח סי' רטו סעיף ז:
קלב ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ט:
קלג ד טוש"ע שם סעיף ט:
קלד ה מיי' שם הל' ט טוש"ע שם סע"ב:
קלה ו מיי' פ"ט מהל' ברכות הל' יג סמג עשין כז טוש"ע או"ח סי' רכו:
קלו ז מיי' פ"ט מהל' ברכות הל' ט סמג שם טוש"ע אר"ח סימן רטו סעיף ט:
קלז ח מיי' פ"ט מהל' דעות הלכה ט:
קלח ט מיי' פ"ט מהל' ברכות הל' ג סמג עשין כז טוש"ע אר"ח סי' רכו סעיף ט:
קלט י מיי' פ"ט מהל' ברכות הלכה יד
וס"מ הלכה ד סמג שם טור אר"ח סי' ריב ומור וס"ע אר"ח סימן רז סעיף ד ט):
קמ כ ל מ נ מיי' פ"ה מהל' דעות הל' ט:
קמא ס שם הלכה ז:
קמב ע שם הלכה כ:
קמג פ צ שם הלכה ח:

גליון הש"ס

גמ' ולא היא לאשתמוטי נפשיה. עי' בקרבן עדה מירושלמי מיר ס"ז דף כ"ה ד"ה מיסיה ופמ"ג מלקי. ועי' בתוספות הרלב"ם דף רע"ז ד"ה וכי מן דין: רש"י ד"ה סמלק וכו' והוא מין עשב. מלמ"מ לפ"כ הני קנלי. מעמר לפיגלי לא הוי יקמין. וכתו שפי' רש"ז). ועי' רש"ל על המורה (בנלמים ל יד) ובנמ"מ שם: רש"י ד"ה מברך על השמן בורא שמן ערב. עי' לקמן נ"ג ע"ל בנמ"ר ד"ה מין מברכין עליו:

ליקוטי רש"י

[נדפס בעמוד א]

תורה אור השלם

א) וְהִיא הַעֲלָתָם הַבָּנָה וַתִּסְמְכֵם בְּפִשְׁתֵּי הָעֵץ הָעֲרֻכוֹת לָהּ עַל הַגָּג: [יהושע ב, ו]

ב) כֹּל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ הַלְלוּיָהּ: [תהלים קנ, ו]

ג) יֹנְקוֹתָיו יֵלֵכוּ וִיהִי כַזַּיִת הוֹדוֹ וְרֵיחַ לוֹ כַּלְّבָנוֹן: [הושע יד, ז]

ד) אֶת הַכֹּל עָשָׂה יָפֶה בְּעִתּוֹ גַּם אֶת הָעֹלָם נָתַן בְּלִבָּם מִבְּלִי אֲשֶׁר לֹא יִמְצָא הָאָדָם אֶת הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר עָשָׂה הָאֱלֹהִים מֵרֹאשׁ וְעַד סוֹף: [קהלת ג, יא]

ה) הִוא מוֹצֵאת וְהִיא שָׁלְחָה אֶל חָמִיהָ לֵאמֹר לְאִישׁ אֲשֶׁר אֵלֶּה לוֹ אָנֹכִי הָרָה וַהֹאמֶר הַכֶּר נָא לְמִי הַחֹתָמֶת וְהַפְּתִילִים וְהַמַּטֶּה הָאֵלֶּה: [בראשית לח, כה]

ו) וְקָרָא זֶה אֶל זֶה וְאָמַר קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ יְיָ צְבָאוֹת מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ: [ישעיה ו, ג]

מסורת הש"ס עם הוספות

ס) [ר"ה יפ.], ב) ר"מ עט. כתובות מז: סוטה י:, ג) [ע' תוספות פסחים כא. ד"ה מין ותו' ר"ק קטו. ד"ה הכרעה], ד) [תוס' פ"ק], ה) מס' ד"מ זוטא פ"ו, ו) [ע' מולין נא. פסחים קיב:], ז) זבחים יט., ח) [מנחת קיד. ע"ש], ט) מנחת קיג: [מענים י:] [ע' תוס' מענים י: ד"ה פסיגלי], י) שה"ש ב א ובתרגום (פי' הר"ש כלאים ספ"ח), כ) עיין להלן בעמוד זה ובפסחים קיב:, ל) לקמן נג., מ) לעיל ע"א, נ) לעיל מב ע"ב.

הגהות הב"ח

(מ) גמ' הלכה כב"ה (ולא היא וכו' דעבד) מפ"מ. וע"ב המלפני לא גרס ליה: (כ) רש"י ד"ה מלפי וכו' גטוטי פסחים מ) מאי קראה לפסכמן:

הגהות הגר"א

[א] גמ' (ולא היא לאשתמוטי נפשיה הוא דעבד) ממק וע"ב הרי"ף ל"ג: [ב] שם (ובפנתא ל"א אלא באורחא אבל בביתא ל"ל בה) מפ"מ: [ג] שם (דאמר מר המהלך בקומה זקופה אפי' ד"א כאלו דוחק רגלי שכינה) מפ"מ וע"ב הרי"ף והרא"ש ל"ג לה:

לעזי רש"י

יפמי"ן. פירוש ממלק, מין פרח לבן ולו ריח מוב (מוסף הערוך ערך יפמין). אשפי"ג. פירוש שטלא גדל (רש"י כריתות דף ו ע"ל ופיין רש"י ב"מ דף פו ע"ל ד"ה כגרין דגרל). ויולש"ש. פירוש דוחלים (מנחלרין לא ע"ב, רש"י בנלמים ל יד ופיין ערוך ערך מגל ל' וערך עפר ל'). קודוניי"ש. פירוש פטמין, פרקין (עיין רמב"ם כלאים פ"ל מ"ל וערוך ערך פרק). אנפונייא. פירוש גב המעגל (רש"י יומא דף קנ ע"ל), פנים של מעגל מלמעלה (ערוך ערך לפנמא). שול"א. פירוש פנים של מעגל שלמטה (ערוך ערך לפנמא):

הגהות וציונים

ל) [צ"ל אמר רב משרשיא] (גליון) כ"ה בכת"י ובראשונים: ל) בכת"י הנוסח מעלמו (וכ"ה בר"ה יא ע"א, ובכה"ג ובר"ש ובבינו יחזקאל נחיב יב ח"כ): ג) בטוש"ע אר"ח סימן רכו הנוסח ליהנות (וכ"ה בכת"י ובסמ"ג (עשין כז) וברוקח (סימן שמב) ובבינו יחזקאל שם): ד) [צ"ל בחורי ישראל שלא מעמו מעם חמא שיתנו וכו' ע"ל] (גליון) וכ"ה בכת"י: ה) [גי' הערוך והוא לדידיה אזיל ע"ש ערך קר] (גליון): ו) [ר"ל רש"ע מפאנו ס"ס ה' רב פפא מסברא דנפשיה פליג על ר' יוחנן ולא מחמת כסופא הוא דבעי לאשתמוטי נפשיה הוא דעבד] (גליון): ז) [הרמב"ן לא הזכיר אלא החלוק בין יומות החמה דאסור ריומות] (גליון) עיין מהרש"א דיותר נראה לפרש פסוא דקרי ליה פוסע על ראשי עם קדוש דע"י שבא באחרונה צריך לפסוע עליהם כההיא דיבמות קה ע"ב ע"ש, ועיין יעב"ץ בילק"מ ד"פושע" ר"עצל" הכונה אחת אלא שזה לה"ק וזה לשון אומי דקורין לעצל פושע כמו דלמא אתי למפשע, ועיין בגליוני הש"ס לרבי יוסף ענגיל: ט) בכת"י ליתא "אפילו ארבע אמות" ועיין קידושין לא ע"א אסור לילך בקומה זקופה "ארבע אמות" שנאמר מלא כל הארץ כבודו, והטור (אר"ח סי' ה ב) לא גרס "ארבע אמות" ע"י"ש בס"ז סק"ד: י) בהפלאה שבערכין (ערך כספן) כתב שהתיבות "ימסין קורין לו בלשון שמעאל" אינם מדברי רש"י אלא לשון הגליון היה וכן משמע מהטור ושו"ע אר"ח (סימן רז ס"ז) בהעתקת דברי רש"י ועי"ש בהגהות מהרל"ח: כ) ר"ל דלעיל ע"א אמרא דבל הדרה מברל [illegible]

בשאלה לא חשיבא טעה בדבר מצוה, שהיה יכול לשאול] אולם לפי מה שביארנו דמשום הכי פטור בטעה בדבר מצוה ועשה מצוה אף בנהנה משום דאין ההנאה מחייבת על חסרון הכונה, כמו דחייב מתעסק בנהנה, משום דכוונתו למצוה היה במצוה המוטלת עליו ליהנות, וא"כ לפי טעותו היה מחויב ליהנות מן העוף ולאכלו, ולכן בבעל יבמתו נדה פטור.

ונתבונן האיך מעל התוקע בשופר של עולה הלא אין מעילה בקול, דקול ומראה וריח אין בהן מעילה, כמבואר בפרק כל שעה (פסחים כו, א) וצ"ל דאימת אמרו קול מראה וריח אין בהם מעילה דוקא כמו שומע קול שיר משל הקדש, ומסתכל בהקדש, כמו דאשה בוררת חטים לאור של בית השואבה, דדייק בירושלמי דמראה אין בה משום מעילה, [כן הביאו התוס' בפסחים (שם ד"ה מעילה) ובפרק במה מדליקין (שבת כא, א ד"ה שמחת) אמנם בירושלמי (סוכה פ"ה ה"ג) איתא יכולה אשה לבור חיטים לאור המערכה, ועל זה דייק שפיר, אבל של בית השואבה לב ב"ד מתנה ע"ז, כמו שפי' תוס' (שבת שם), וזה יותר נכון יעו"ש, ולכן לתלמודא דידן דאמר איסורא איכא, מביא בסוכה (נג, א) אשה היתה בוררת חטים לאור בית השואבה, ובתנחומא פרשת תצוה (ג') איתא לאור המנורה, וקרוב להירושלמי] וברור אי מדליק פתילה של הקדש לצרכו ודאי מעל, רק היכא שכבר דולקת לצורך הקדש מותר להסתכל בה, וכן כתב המל"מ הלכות כלי המקדש פ"ח, וכן הוא בקול, אף על גב דאינו מכלה הדבר של הקדש, כיון שהוא נוטל דבר של הקדש ותוקע או מנגן בו ודאי מעל, ופוק חזי דאשכחן בפרק כיצד הרגל (ב"ק כ, ב) דאמר דזה נהנה וזה לא חסר פטור, ומייתי מהא דבנאה לתוך ביתו לא מעל עד שידור תחתיו בשוה פרוטה, ומשני כיון דבהדיוט אם ירצה אדם לדור בתוך ביתו אף באופן דלא חסר מ"מ אם אינו רוצה אינו יכול ליכנס לתוך ביתו בע"כ שלא בשכר, כמו כן בהקדש דדעת שכינה איכא מעל, אם כן אם ירצה אדם ליקח שופר של חבירו ולתקוע בו הרי ודאי דיכול לעכבו שלא לתקוע, לכן כי נטל השופר ותוקע בו מעל, וכן כשלוקח כלי שיר של הקדש ומנגן בו ודאי מעל, אלא אם הכלי שיר מנגן לצורך הקדש והוא שומע ומכוין ליהנות אין בו משום מעילה, דכיוצא בזה לא שמענו שיעכבנו האדם שלא לשמוע מכלי שיר שלו, ולכן בהקדש ליכא מעילה, דוגמא לזה מצינו גבי הדיוט ג"כ באופן אחר, כמו שאם נפלה בהמת חבירו לגינתו שקיל וטרי הגמרא (ב"ק נח, א) משום מבריח ארי, שהשדה מצילה מהזיק החבטה, וכן פורע חובו של חבירו (נדרים לג, א) ואפילו הכי אמרו (שם ע"ב) בשנכסי בעל אבידה אסורין על מחזיר לא מהדרי ליה, דקא מהני פרוטה דרב יוסף, אף על גב דבמה שאינו נותן לעני ונפטר מחיוב הצדקה אין לך מבריח ארי גדול מזה, ופירשו בתוס' (שם סוד"ה חנן) דכיון דאיהו נוטל חפצו של חבירו ומבריח בזה ארי מנכסיו אסור יעו"ש, כמו כן הוא הכא, כיון שהוא נוטל שופר של הקדש ותוקע בו מעל, ואם יתקע אחר במזיד בשופר ואיהו ישמע ודאי אף אם יכוין לצאת והוא שוגג ליכא בי' דין מעילה, אף אם נאמר מצוות ליהנות ניתנו, דקול אין בו משום מעילה, כן נראה ברור, (ובשער המלך הלכות יו"ט סוף פרק ד' ראיתי דברים אינם צודקים יעו"ש היטב).

וכיון שכן תו ליכא לפוטרו משום טעה בדבר מצוה ועשה מצוה, דהא נהנה, וכמו דמחייבינן מתעסק היכא דנהנה כן מחייבין אף על גב דנתכוין לדבר מצוה ואין בכונה כדי לחייבו, כיון שנהנה זה הוי כונה (רש"י בסנהדרין סב, ב ד"ה שכן נהנה) ואי משום דהכונה היתה למצוה ליהנות, זהו דוקא בטועה בדבר מצוה שהוא ביאה או אכילה, כמו שעושה בשוגג באיסור, אבל כאן גבי מעילה בשופר של עולה הלא הטעות הי' בדבר מצוה, שאין

לעולם אלא נגנזין במקום שיפשוט אותם שם שנאמר והניחם שם והם אסורין בהנאה: ן מכנסי כהנים הדיוטים שבלו ואבנטיהם היו עושין מהן פתילות ומדליקין בהן במקדש בשמחת בית השואבה. וכתנות כהנים הדיוטים שבלו היו עושין מהן פתילות למנורת תמיד: ז כל בנדי הכהנים אינן באים אלא משל ציבור. ויחיד שהתנדב בגד מבגדי כהונה מוסרו לציבור ומותר. וכן כל כלי השרת ועצי המערכה שמסרן יחיד לציבור הרי הן כשרין. אף כל קרבנות הציבור שהתנדב אותן יחיד משלו כשרים ובלבד שימסרם לציבור: ח בגדי כהנים הדיוטים היו עושין מהן מחלצות רבות. וששה ותשעים חלון היו במקדש להניח בהן הבגדים ארבעה חלונות לכל משמר: ושם כל משמר כתוב על חלונותיו וכולן סתומות. וכשיכנסו אנשי משמר לעבודה בשבת שלהן פותחין חלונותיהן כל ימי שבתן ונוטלין הכלים. וכשיצאו מחזירין הבגדים לחלונותיהן וסותמן: ט ולמה עשו ארבעה חלונות לכל משמר. לפי שלא יהיו הכלים מעורבין. אלא כל המכנסים בחלון אחד וכתוב עליו מכנסים. וכן האבנטים בחלון אחד וכתוב עליו אבנט וכן המצנפות כולן בחלון אחד. והכתנות כולן בחלון אחד: י כהן גדול מניח בגדי זהב בלשכה שלו בלילה או בעת שיצא מן המקדש: יא בגדי כהונה מותר ליהנות בהן. לפיכך לובשם ביום עבודתו ואפילו שלא בשעת עבודה חוץ מן האבנט מפני שהוא שעטנז: יב *אסור לכהן הדיוט ללובשו אלא בשעת עבודה. אין הכהנים לובשין לעבודה אלא צמר ופשתים בלבד: יג וכל מקום שנאמר בתורה שש או בד הוא הפשתים

השגת הראב"ד

*אסור לכהן הדיוט. א"א לא מתחזי מן הגמרא דכי אלא כל כיוס מוחר במקדש:

ומה תלמוד לומר והניחם שם שלא יפחתם בהם יה"כ אחר ופסק כמ"ק:

ן מכנסי כהנים הדיוטים שבלו וכו'. משנה בר"פ התליל (דף נ"ח). ומ"ש וכתנות כהנים הדיוטים שבלו היו עושין מהם פתילות למנורת תמיד. בפרק במה מדליקין (דף כ"ח) מני רבי בר חמא פתילות ושמנים שמתרו חכמים אין מדליקין בהם בהם במקדש משום שנאמר להעלות נר תמיד וכו' שתהא שלהבת עולה מתליה ולא שתהא עולה על ידי ד"ח תק מבלאי מכנסי כהנים ומסתייעים היו מפקיעין ומהם מדליקין שמתת בית השואבה שאני מ"ש דתני רבה בר מתנה בגדי כהונה שבלו מפקיעין אותם ומהם היו עושים פתילות למקדש מאי לאו דכלאים לא דבון ופירש"י המייעים כתיב ואת האבנט שש משזר והכלת ואלגמן וקי"ל הכלה ערבא הוא ומניח לעיל לענין שבת הוסיפו עליהם של צמר לפיטול וקתני מדליקין בהם במקדש. ניחא השואבה שאני דלא כתיב בה להעלות ולאו דאורייתא היא. מאי לאו דכלאים כגון אבנט עב"ל. ודייק רבינו כתנות כהנים למעט אבנט דאין עושין מהם פתילות למנורת תמיד משום דאיתא בהו ערבא ואין להדליק בהם למנורת התמיד ומכנסים אין בשאבה מדליקין בהם ולא נאמר לפתילות מנור' התמיד כ"ל כתונת ומצנפת ונראה עשה לחם הפמיד רבינו מצנפת ואפשר דבגד כתנות והוא הדין למצנפת לו נמי משום דמצנפת דקות ביותר ולא מזא לפתילות לכך השמיטם:

ז כל בגדי הכהנים וכו'. בפ"ג דיומא (דף ל"ה:) ובירושלמי פרק רביעי דשקלים (הלכה ח'). ומה שכתב וכן כל כלי השרת ועצי המערכה שמסרן יחיד לצבור הרי הם כשרים אף כל קרבנות הצבור וכו'. עני המערכה בסוף תענית (דף כ"ח) אמרינן זמן עצי הכהנים שכשעלו בני הגולה לא מצאו עצים בלשכה עמדו אלו והסגלבו מלהם ונתוספתא פרק שני דשקלים כל קרבנות הצבור נהנדבו מעצמן כשרים ובלבד שימסרום לצבור *ולמד רבינו מזה לכלי שרת ועצי המערכה שלריך שימסרם לצבור:

ח בגדי כהנים הדיוטים וכו'. בפרק ה' דתמיד (דף ל"ב:) תנן הלונות היו שם וכתוב עליהם תמשיו הכלים וכתוב התליל (דף נ"ו) תנן בילנה חלונה כתומה וכתב שם רבינו כיונא במה שכתב כאן:

ט ולמה עשו ד' חלונות לכל משמר וכו': כ"ג

*) [ואני אומר במשורה הוא בירושלמי דשקלים (הלכה ו') דבהדיא איתא בהם לא נמצאו כלי שרת בתים מהל ימיד כסדה דתני אשה שעבתה בהנה לעניה לעיכה למכור לעמר וכו'] :

י כ"ג מניח בגדי זהב בלשכה שלו וכו': יא בגדי כהונה מותר ליהנות בהם וכו'. בגמרא דיומא בר"פ ס"ח ס"ם). ומ"ש הון מן המנכה וכו'. שם ובפ"ק דתמיד אמרא דתנן לא היו שמים בבגדי אלא פופמין ומקפלין ומיתקן תחת הלשיהם אמרינן (דף כ"ז) מהי דיהנו ליהנות בהם מיפוק ליה משום איסורא דכלאים הניחא למ"ד מצנעו של כ"ג באחר יומם הנעה לא זהו מבנעו של כהן הדיוט אלא למ"ל מבנעו של כ"ג זהו מבנעו של כהן הדיוט אלומר דשל הדיוט הוי אל כלאים מאי איכא למימר ובכר מתבאר בר"פ זה ברבינו פוסק כמ"ד דמבנעו של כהן הדיוט הוי אל כלאים ואמ"ב דאסיק התם רב אחי דבגדי כהונה ניחא בהו מטוש כלאים משום דקשים הם היינו לענין הנעה אבל לנבוש אפילו שכם קשים אסור ולפיכך כתב רבינו דאבנט אסור לכהן הדיוט לנבשו אלא בשעת עבודה והוא הדין לכהן גדול בשאר יומות השנה שלו מבנעו כלאים כשל כהן הדיוט ולא נקט רבינו כהן הדיוט אלא לאפוקי כהן גדול ביה"כ: וכתב הראב"ד ז"ל לא ממוור מן הגמרא הכי אלא כל היום מותר במקדש עד כאן לשונו. ונראה שטעמו משום דמייתי שם בגמרא ברייתא דקתני בגדי כהונה הוצאת בהם לאחיהם אסור ובמקדש בין בשעת עבודה בין שלא בשעת עבודה מותר ומשמע להרב רבי אברהם בן דוד דמשמיה ומהי בגדי כהונה אף אבנט בכלל ומשמע ליה דבכל ענין שרי לבו אף משום כלאים ורבינו משמע ליה דהאי ברייתא לאו לענין היתר הנאת בגדי כהונה ובדמשיה בה מפני שבגדי כהונה ניתנו ליהנות בהן אבל היתר אבנט שהוא כלאים אינו אלא בשעת עבודה בלבד וכדאמרינן ברים ערכין (דף ג':) בהדיא בגדי כלאים דאשהרי בגדי הכהנים בהי דאשהרי בעידן עבודה בלא עידן עבודה לא אשהרי ויש לתמוה על הראב"ד מהיא דערכין ולריך לדחוק ולומר שהוא מפרש דעידן עבודה לאו דוקא אלא הוה ליה כאילו אמר במקדש אלא בשעת עבודה דבמקדש דשריק אלא בשעת עבודה שעמת מבוש דבמקום עבודה הוא מנו דאשהרי בשעת עבודה אשהרי אף אלא בשעת עבודה מש"ה נקט בעידן עבודה ומפני דראה הראב"ד תולמת דברים אלו לא כתב דבריו כנוזר אומר להשיג: יב אין הכלים לובשים לעבודה אלא צמר ופשתים בלבד. בפרש"מ דכלאים (מסכת מ'):

יג ומ"ש וכל מקום שנאמר בתורה שש או בד הוא הפשתים והוא הפשתים והוא הכנן. בפרק בא לו (דף ע"ח:) ובפ"ב דזבחים (דף י"ח:) ומ"ש

משנה למלך

ובדין שאתר זה נראה דס"ל דבגלאי בגדי כ"ג לא היו עושין מהם שום דבר אלא בגנזיה. ובגדי כהונה אם יש להם דין כלי שרת עיין בסוס' קידושין (דף כ"ד) שכתבו שאם עדיין לא נתחבבו אין להם דין קדושת כלי שרת אלא קדושת בד"ה אבל אם נתחבבו יש להן דין כלי שרת שקדושים קדושת הגוף לך הריטב"א שם חולק בזה וסבירא ליה דאינן קדושת הגוף אלא כללי שרת אין משמשין בהן בגופם ומכשירי עבודה הם ודיון בקדושת דמים ע"כ. לך ק"ל לפסרת הריטב"א, מהא דקי"ל דבגדי כ"ג שבלו בגנזיה ואי אמרת בשאלת דיש להם קדושת הגוף היינו שעשת דבגמרא שהוא דאין להם שדיון בכל כלי שרת דאין להם שדיון כמו שכתב רבינו בפ"ח מהלכות איסורי מזבח דין ד' אלא אי אמרת דדיינם בקדושת דמים אמאי אין שודין אותם ולריך עיון:

ן מכנסי כהנים הדיוטים וכו'. היו עושין מהם פתילות וכו'. כתבו הסוס' בפ"ב דשבת (דף כ"ח) ד"ה שמתת בית השואבה שאני היתה היתה היתר אבל לא אמרינן דהוא לאו לאורך קרבן הוא ואמרינן פ"ב דקידושין בגדי כהונה שבלו מועלין בהן ודוחק לומר לב בית דין מתנה עליהן דמה לאורך קרבן הוא להתנות בשבול זה ונראה לר"י הוא"ל ולכאורה בקרבן היו עושים דמתיר ושאבאם מיד בשמן לאורך קרבן תמיד ליה עד כלן. ויש לדקדק במה שבתבו ודוחק לומר לב בית דין מתנה שבבי כתבנו לעיל (דף ע"ב) דלעולם אין ב"ד מתנין שיאלא לחולין אלא שיהיה לו שדיון ויש הפיון יצא לחולין ל"ל דהיינו דוקא היכא דאיכא שום תכלית אלא דבר שיוצא לחולין אבל אם יש קלת מנוה באותו דבר שיוצא לחולין מתנין שיאלא לחולין והכהיא דתנין בשקלים ושל המלח ושל הפעים שיהיו הכהנים נאותים בהם דיהון דאיכא לאורך מנוה דאותנלים בו קדשי שמים בתנו ב"ד עליהם והפיהו והכא אמי אם היה לאורך בהם היו מתנים ומתיריה אלא שבקנו דמה לאורך יש להם לתפנות בשבול זה דבשלמא מלח ועצים יש לאורך לתנאי לפי מצות עשה היא שיאכלו הכהנים קדשי שמים אבל הכא במתה זו אין לה שום רמז כלל ופירלו דהוא"ל ולכאורה קרבן לאורך קרבן תשיב ליה. ולכאורה נראה דלפי פירוש ר"י אין לאורך ד"ה אלא דלפי מה שבתבו בתחילה והא לאו לאורך קרבן הוא דמבטע דאם הוא בו לאורך קרבן היה מוחר בלא מנאי ד"ה לזה פירש ר"י דלאורך קרבן תשיב ליה ואני תמיה בזה שהרי אינל שהיו מוקצין בתנ משום נסוך המים משום דתשיב ומשאבתם מים בשמחון וכמו שפרש"י בפרק התליל ואינל אין איסורו כי אם משום שבות ואמ"ה לא הפירו אותו לא בשבת ולא ביו"ט וכדאתן הכתם ואם איסור דרבנן הפירו ולא תשיב לאורך קרבן אין איסור מוקה דבת אלא בגדי כהונה אסור מן הסורה דהא דקי"ל דקול ומראה ריח אינו אסור כ"א מדרבנן וכמו שפי' רבינו סוף פ"ה מהלכות מעילה היינו דוקא היכא דהודלקה בהיסר אז הנהנה מאותו אסור אין בו משום מועל משום דאין בו ממש וכדאיתא בפרק כל שעה (דף כ"ו) אבל בלוקח אחילה של הקדש ומדליקה בשיטה שאין לך מועל גדול מזה. אבל על כן כ"ל דבירוצו של כ"י הוא בהלמרפות מה שבתבו בתחילה דאב כ"ד מתנה עליהם אלא שבקנו דמה לאורך יש להם לבתנות ולזה פירש ר"י דבשלמא אם אינל אין בו מועל לאורך קרבן תשיב ומשום הלא לאורך קרבן הוא מועל לאורך קרבן הוא ומהיכא דומיא דבהיא דמלח ועצים דמשום לאורך קרבן בתנו ובסירו הכא נמי לאורך קרבן תשיב ומ"ש בתנו ובסירו. ומ"ש מכן ולא בשאר לבתילות בתמיד כי אם בתמות ומצנשות כו'. עיין בסוס' פרק התליל (דף נ"ב) ד"ה מבלאי וד"ק:

ז כל בגדי הכהנים אינם באים אלא משל לבור כו'. בסוס' מכן בפ"ג דיומא ואני תמיה ע"ז דבפ"ג דיומא (דף ל"ה) אמרינן מני רב יהודה ואמרי לה רב שמואל בר יהודה אמר שבלאה עבודה ציבור בהן שעשאה לו אמו בתנה לובשה ומוכר בה עבודה יחיד ונבגד שימכרנה לציבור פשיטא מה דמיתא ליהנות שמא לא ימכרנה יפה קמ"ל. ובמה מבוגיא זו נראה דדוקא לעבודת יחיד מהני מכירה לציבור אבל לעבודת ציבור לא ורבינו בתם וכתב דיחיד שבתנדב בגד מבגדי הכהנה מוסרו לציבור ומותר ולא תילף בין עבודת יחיד לעבודת ציבור. כן אמר דבירושלמי לא הילקו בין עבודת יחיד לעבודת ציבור אך בפ"ק דיומא תילקו והוא מימה דשבת פ"ס דיקן ופסק בירושלמי. ומה שבתבו לעיל (*ה"ה ממלאתו בפ"ו מהלכות שקלים ע"ש) נשם יש לומרים דלעולם דמכירה מהני אף לעבודת ציבור ומאי דנקט עבודת יחיד לאו משום דמיישינן דלמא לא ימכרם אלא משום דסלינור מקפידים בדבר שהוא עבודת ציבור אלא ודאי כי אם משלהם. עכ"ז דברי רבינו אינן מתיישבים שהיה לו לפרש כל זה. ונראה אלא דרבינו דמה הוגיא זו דפ"ג דיומא דמשמע מינה דלעבודת ציבור לא מהני מסירה מכח כל אותם הקושיות שבתבנו לעיל דמוכח מינייהו דמכירה מהני לעבודת ציבור דהיינו הסיא דבן בוכרי והסיא דבשים ומבדיה וקבעים שקלו והסיא דפ"ק דר"ה והסיא דמעילה דמכל הני מוכח דמכירה מהני אף לקרבן ציבור. ואפשר דס"ל דהוגיא זו דיומא אהי לאוקמתא קמייתא דדבא בפרק הבים והעלים דקאמר דרבנן ור"י דפליגי אי חייבין לבעלי זרועות בבר כתבנו לעיל דלאוקמתא זו אפשר דרבנן מודו דלא חייבין דלמא לא ימסרם ורבינו בהלכות שקלים פסק כאוקמתא זו ופ"ש והם נאמר דאף כפי אוקמתא זו ס"ל לרבנן דחייבין דלמא לא ימכרם יפה ל"ל דרבינו ס"ל דיש לחלק דשאני בומר ובמ"ש הסוס' בפ"ק דר"ה אף בבאר דרבנן לא חייבין. ואף דמסוגיא דפ"ג דיומא משמע דלעבודת ציבור חייבין דהם אותם הסוגיות שהתרנו המעולות בסוף אותם הסוגיא ומה גם דבירושלמי קאמר בבתם דמכירה מהני לבגדי בהונה ומוכח בהם דמהני אף לעבודת ציבור: יא הרוץ מן הנהנה ציבור. עיין לעיל בסוף הלכות שלמים:

ותכלת